

Улабэімір Снанкоўскі

"Historiografia jako metoda kształtowania współczesnej białoruskiej wiadomości narodowej", 2006 : [recenzja]

Echa Przeszłości 8, 277-283

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

może pretendować do roli przewodnika metodycznego. Jest to „drogowskaz” prowadzący donikąd. Doktorant, który nieopatrznie zechce skorzystać z tego opracowania, szybko przekona się, że cenniejsze wskazówki otrzyma od urzędnika w dziekanacie. Publikację opracowaną przez Benona Miśkiewicza, Macieja Szczurowskiego oraz Wandę Krystynę Roman należy uznać za zbędną, dającą fałszywy obraz studiów doktoranckich.

Tomasz Kruz
(Łódź)

Andrzej Wałkowski
(Olsztyn)

Водгук на артыкул Здзіслава Ю.Вініцкага *Historiografia jako metoda kształtowania współczesnej białoruskiej świadomości narodowej*, апублікаваны ў часопісе „Echa Przeszłości”, 2006, t. VII, s. 343–375.

Прафесар Інстытута міжнародных даследаванняў Вроцлаўскага універсітэта Здзіслаў Ю.Вініцкі не першы год займаецца вывучэннем сучаснай беларускай гістарыяграфіі, аб чым сведчаць яго публікацыі, у тым ліку кніга¹. Гэта вельмі патрэбная праца як для замежнай, так і беларускай гістарыяграфіі. Увогуле праблематыка развіцця сучаснай беларускай гістарычнай навукі яўна недастаткова распрацавана ў Беларусі. Беларускія гісторыкі пакуль што не могуць пахваліцца такімі сур’ёзнымі манаграфіямі па гэтай тэматыцы, якія стварылі іх замежныя калегі – нямецкі аўтар Райнэр Лінднэр ці польскі гісторык Здзіслаў Вініцкі. Абедзве працы не засталіся па-за ўвагай беларускіх вучоных, атрымаўшы рэцэнзіі ў гістарычных часопісах². Кніга Р.Лінднёра перакладзена і выдадзена на беларускай мове³.

Беларускія гісторыкі адыгралі актыўную ролю ў працэсах нацыянальнага адраджэння, дэмакратызацыі, галоснасці, набыцці Беларуссю дзяржаўнай незалежнасці, станаўленні Рэспублікі Беларусь як новай еўрапейскай дзяржавы з багатымі гістарычнымі традыцыямі. Разам з іншымі прадстаўнікамі навуковай і творчай інтэлігенцыі яны ўзяліся за інтэлектуальную працу па аднаўленні гістарычнай праўды, даследаванні “белых плямаў” у навуцы, адраджэнні беларускай мовы і нацыянальнай свядомасці дэнацыяналізаванага і зрусіфікаванага беларускага грамадства. Гэтая праца, якая была найбольш заўважальная ў другой палове 1980-х–першай палове 90-х

¹ Z. J. Winicki, *Współczesna doktryna i historiografia białoruska (po roku 1989) wobec Polski i polskości*, Wrocław 2003.

² Гл. Снапкоўскі, Уладзімір. *Беларускі гісторык пад прыгнётам улады* [у:] *Беларускі гістарычны агляд*. 2000. № 7. Сп. 1. С. 214–227; А. Смалянчук. *У пошуках ворага беларускай нацыі* [у:] *Беларускі гістарычны агляд*. 2003. № 10. С. 255–280.

³ Лінднэр, Райнэр. *Гісторыкі і ўлада: Нацыятворчы працэс і гістарычная палітыка ў Беларусі XIX–XX ст.* Мінск, 2003.

гадоў, можа быць сапраўды ацэнена замежнымі даследчыкамі як “тварэнне нацыі”. Яна працягваецца па сённяшні дзень. Запозненая ў сваім фарміраванні і развіцці беларуская нацыя чакала сваіх “творцаў” на ніве духоўна-культурнага абуджэння. У гэтым сэнсе беларускія гісторыкі, на маю думку, не рабілі нечага незвычайнага ў параўнанні з прафесійнымі і творчымі намаганнямі сваіх калегаў з Украіны, Літвы і іншых былых савецкіх рэспублік, якія атрымалі незалежнасць пасля распаду СССР.

Таксама перад гісторыкамі новых незалежных дзяржаў паўстала такая новая і агульная для ўсіх задача, як выпрацоўка сваёй нацыянальнай гістарычнай канцэпцыі. Гаворка ішла пра тое, каб выпрацаваць новы погляд на айчынную і сусветную гісторыю праз свае адметныя, калі хочаце “нацыянальныя акуляры”. Трэба было развітацца, рашуча адкінуць старыя метадалагічныя падыходы, ацэнкі, даследчыя інструменты, пабудаваныя на дыктаце марксісцка-ленінскай ідэалогіі, і перайсці на пазіцыі метадалагічнага плюралізму і свабоды навуковай творчасці. Ажыццяўленне гэтай задачы адкрывала шлях у сусветную гістарычную навуку. У гэтым сэнсе не магу пагадзіцца са сцвярджэннямі аўтара, якія ён робіць, спасылаючыся на Р.Лінднэра, аб тым, што беларуская “нацыянальная канцэпцыя гісторыі” вядзе да адрыву ад гісторыі іншых народаў (С.348).

Разам з маімі калегамі па Інстытуце гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі я ўдзельнічаў у выпрацоўцы новых навуковых падыходаў да асвятлення гісторыі Беларусі, якая была ініцыяравана тагачасным дырэктарам інстытута М.П.Касцюком (займаў пасаду дырэктара ў 1989–1999 гг.), яго намеснікам па навуковай працы М. О.Бічом, іншымі вядучымі супрацоўнікамі інстытута⁴. Тое, што мы хацелі стварыць для ўласных даследчыцкіх патрэбаў і для выкарыстання іншымі гісторыкамі, тады атрымала рабочую назву “нацыянальная” ці “нацыянальна-дзяржаўная канцэпцыя гісторыі Беларусі”. Гэта мы разумелі як агульную метадалагічную платформу ў даследаванні гісторыі Беларусі з нацыянальна-дзяржаўных пазіцый⁵. Зразумела, што справа не ішла пра напісанне нейкага дакумента, установачнага артыкула ці дырэктывы, як трэба даследаваць беларускую гісторыю. “Нацыянальнай канцэпцыі гісторыі Беларусі” у выглядзе пачатага ці закончанага дакумента не існавала. Таму і крытыкаваць у такім сэнсе гэтую канцэпцыю як дакумент беспадстаўна. Гаворка ішла пра тое, што трэба кіравацца пэўнымі прынцыпамі

⁴ На працягу 1988–2000 г. я працаваў у Інстытуце гісторыі НАНБ у якасці старшага, вядучага навуковага супрацоўніка, у 1995–2000 гг. быў загадчыкам аддзела нацыянальных і міжнародных адносін, сумяшчаючы гэту працу з пасадай прафесара кафедры міжнародных адносін БДУ.

⁵ Гл. М. Біч. *Станаўленне нацыянальнай гістарыяграфічнай канцэпцыі [у:] Эцыклапедыя гісторыі Беларусі. У 6 т. Т.3 Гімназіі –Кадэнцыя*. Мінск 1996. С. 21; М.П. Касцюк. *Асноўныя вынікі і задачы даследавання гісторыі Беларусі [у:] Гістарычная навука і гістарычная адукацыя ў Рэспубліцы Беларусь: Стан і перспектывы развіцця. Матэрыялы II Усебеларускай канферэнцыі гісторыкаў*. Мінск, 10–11 крас. 1997 г. Мінск 1999. С. 4–5.

ў даследаванні гісторыі Беларусі (дэпалітызацыі, дэмакратызацыі і дэідэалагізацыі, прызнанні нацыянальных і дзяржаўных каштоўнасцей беларускага народа і г. д.).

Замежныя гісторыкі (Р.Лінднэр і Зд.Вініцкі) неяк вельмі нервова адрэагавалі на “нацыянальную канцэпцыю гісторыі Беларусі”, называючы яе “так званай”, беручы гэты тэрмін у двухосі. Напэўна, іх засмуціла такая смелая і арыгінальная пастаноўка задачы беларускімі гісторыкамі, якую яны не сустракалі ў суседніх з Беларуссю краінах: Літве, Латвіі, Украіне, Польшчы. Мы ж у гэтым не бачылі і не бачым нейкай асобнай гістарыяграфічнай місіі. Свой погляд на ўласную і сусветную гісторыю выпрацоўвалі гісторыкі новых незалежных дзяржаў і былых краін “рэальнага сацыялізму”. Напэўна, яны не называлі сваю працу стварэннем канцэпцыі ўласнай нацыянальнай гісторыі, але сутнасць радыкальнага перагляду метадалагічных канцэпцый ад гэтага не мяняецца.

Асабліваць сітуацыі на “гістарычным фронце” Беларусі пасля атрымання незалежнасці добра раскрыў Р.Лінднэр, характарызуючы яе як гарачую гістарыяграфічную спрэчку паміж беларускімі гісторыкамі, як іх глыбокі падзел і як умяшанне ўладаў у прафесійныя дыскусіі вучоных на баку адной групы⁶. Вось такой сітуацыі сапраўды ні было ў ніводнай іншай постсавецкай краіне. Цяжкое становішча, у якім апынуліся нацыянальныя, “незалежныя”, калі можна так сказаць, беларускія гісторыкі ў выніку адміністрацыйных, кадравых, арганізацыйных, прапагандысцкіх, маральна-псіхалагічных дзеянняў улад і кіраўнікоў ад навукі – вось што павінна перш за ўсё турбаваць замежных калегаў-гісторыкаў, а не ўяўныя, на мой погляд, засцярогі і турботы наконт новых гістарыяграфічных канцэпцый і падыходаў гэтай самай групы гісторыкаў-адраджэнцаў. Нават пры існаванні пэўных хібаў, недакладнасцяў, памылковых падыходаў яны будуць з часам выпраўлены.

У сувязі з тым, што ў беларускай гістарычнай свядомасці, навуцы і грамадскай свядомасці доўгі час панавалі ненацыянальныя гістарыяграфічныя канцэпцыі (польская і расійская), якія навязвалі сваю карціну гістарычнага мінулага Беларусі і яе адносін з суседнімі народамі, пасля дасягнення незалежнасці беларускія гісторыкі сканцэнтравалі ўвагу на тых ключавых момантах гісторыі, якія тычыліся стварэння беларускай дзяржаўнасці, уступлення ў дзяржаўна-палітычныя саюзы з іншымі дзяржавамі, эвалюцыі сацыяльна-класавых, этна-нацыянальных і царкоўна-рэлігійных адносін на тэрыторыі дзяржаў, у склад якіх уваходзіў беларускі этнас. У гэтым сэнсе мы, беларускія гісторыкі, сапраўды ставілі, а дакладней сказаць, вярталі ў цэнтр сваіх даследаванняў беларусаў, беларускі этнас, беларускі народ, беларускую нацыю. Мы шукалі і шукаем беларусаў і па паходжанні, і па свядомасці, і па

⁶ Lindner, Rainer. Besieged Past. National and Court Historians in Lukashenkas Belarus, *Nationalities Papers* 1999, 27. P. 631—648; Яго ж. *Нацыянальныя і “прыдворныя” гісторыкі “лукашэнкаўскай” Беларусі* [у:] *Гістарычны альманах*. Гародня 2001. № 4. С. 198–215.

мове сярод палякаў, расійцаў, літоўцаў, да якіх яны мелі тэндэнцыю далучацца ў выніку неспрыяльных для беларускай (літвінскай, праваслаўнай) эліты працэсаў. Нашы замежныя калегі (у дадзеным выпадку Р.Лінднер і З.Вініцкі) называюць гэта “беларусацэнтрызмам”, з’явай шкоднай для навукі, што вядзе, паводле іх слоў, да яе палітызацыі і ізаляцыі. Асабіста магу прыняць у свой адрас папрокі ў “беларусацэнтрызме”, але не магу пагадзіцца з тым, што ён шкодны для беларускай гістарычнай навукі і для адносін Беларусі з суседзямі. Мы, беларускія гісторыкі, ж у гэтым бачым, прабачце за высокія словы, выкананне сваёй прафесійнай і грамадскай місіі перад грамадствам, паколькі ніхто акрамя гісторыкаў гэту працу не зробіць.

Расійская і польская гістарычныя школы цягнулі Беларусь і яе шматнацыянальнае насельніцтва ў сваю гісторыю, не пакідаючы беларусам гістарычных правоў на ўласную дзяржаўнасць, мову і культуру, ці прызнаючы, самае большае правы на нацыянальна-культурную аўтаномію. Не магу лічыць “беларусацэнтрызм” нават пэўнай хваробай росту, паколькі без яго ў беларускага гісторыка губляецца маральны і патрыятычны сэнс у вывучэнні беларускай гісторыі. На маю думку, пакуль у Беларусі будзе існаваць навучальны прадмет і навуковая дысцыпліна пад назвай “Гісторыя Беларусі”, яе выкладчыкі і даследчыкі будуць хворыя на “беларусацэнтрызм”. Можна быць, у іншых краінах даследчыкі гісторыі Беларусі змогуць пераадолець гэтую хваробу ці ўвогуле не хварэць на яе. Але гэта ўжо пытанне іншага кшталту.

Перафразіруючы яго, хацеў бы задаць пытанне сам сабе і сваім калегам-гісторыкам: “Хто лепш, больш прафесійна і дакладна, можа напісаць гісторыю пэўнай краіны, абапіраючыся на тыя ж самыя крыніцы? Айчынны ці замежны гісторык?” Калі разумець гістарычную навуку з пункту гледжання пазітывізму, нацыянальная прыналежнасць гісторыка не мае значэння. Але гісторыя гэта не толькі навука. Гэта важная частка грамадскай, дзяржаўнай, нацыянальнай свядомасці, светапогляду і светаўспрымання, якая мае не толькі рацыянальныя, але і ірацыянальныя, міфічныя, духоўна-эмацыянальныя элементы. Адлюстравіць і ўвасобіць іх у сваіх навуковых даследаваннях, увесці ў пэўны гістарычны кантэкст, выкласці на роднай мове (падкрэслена мной. –У.С.), лепш за ўсё зможа айчынны гісторык. І гэты гісторык, калі ён адчувае сябе патрыётам ці проста свядомым грамадзянінам дзяржавы, будзе “хворы” на нацыянальны ці этнічны цэнтрызм у сваіх навуковых пошуках і даследаваннях.

Вяртаючыся да канкрэтных пытанняў, якія паставіў у сваім артыкуле Зд.Ю.Вініцкі, хачу спыніцца над праектам “Сто пытанняў і адказаў па гісторыі Беларусі”, якія былі надрукаваны ў 1993 г. у газетах “Народная воля” і “Звязда”, а потым былі перавыдадзены ў 2002 г. у выглядзе кнігі пад назвай “Сто пяцьдзесят пытанняў і адказаў па гісторыі Беларусі”. Гэта папулярнае, спрошчанае, схематызаванае, кароткае выкладанне найбольш яркіх падзей і постацей беларускай гісторыі. Яго мэта –максімальна пашырыць веды пра

гістарычнае мінулае Беларусі сярод самых шырокіх і недасведчаных колаў беларускага грамадства. Гэта ні ў якім разе “не самы актуальны (калі гаворка ідзе пра “Сто пяцьдзесят пытанняў...” – Аўт.) і дактрынальны беларускі погляд на гісторыю беларускай дзяржаўнасці і нацыі” (С. 353 арт. Зд.Ю.Вініцкага), і не “класічнае выражэнне нацыянальнай канцэпцыі гісторыі Беларусі” (С. 353 арт.), як сцвярджае паважаны калега Здзіслаў Ю.Вініцкі.

Недакладна сцвярджэнне і пра тое, што большасць аўтараў “Ста пытанняў” – гэта аўтары несавецкіх падручнікаў гісторыі (школьных і універсітэцкіх), якія зараз з’яўляюцца абавязковымі ў сярэдніх школах і вну Беларусі (назваюцца прозвішчы П.Лойкі, М.Біча, Г.Сагановіча) (С.353). Напісаныя гэтымі аўтарамі дапаможнікі, а потым падручнікі пратрымаліся толькі да 2000–2001 гг. і былі заменены новым пакаленнем школьных падручнікаў, якое адлюстроўвае афіцыйную, несавецкую карціну гісторыі Беларусі. Да таго ж, П.Лойка і М.Біч не выдавалі падручнікаў для вну, а Г.Сагановіч не быў аўтарам падручнікаў па гісторыі Беларусі.

Зд.Ю.Вініцкі спасылаецца на працы вядомага беларускага гісторыка М.Ермаловіча, называючы яго погляды аб стварэнні Вялікага княства Літоўскага “дактрынальнымі” для беларускіх палітыкаў нацыянальнай арыентацыі і да таго ж антыпольскімі (С. 352). Можа быць, гэта “дактрынальнасць” была актуальна да сярэдзіны 1990-х гг., але зараз беларускія палітыкі нацыянальнай арыентацыі маюць зусім іншыя задачы, чым шукаць гістарычныя дактрыны ў часаў сярэднявекі. Беларускія гісторыкі Г.Галенчанка, Г.Штыхаў, М.Чарняўскі выказалі сумненні ў навуковасці некаторых вывадаў і сцвярджэнняў М.Ермаловіча, у тым ліку адносна яго канцэпцыі ўзнікнення ВКЛ як беларускай дзяржавы, аб тэрыторыі летапіснай Літвы⁷.

Некаторыя выказванні і ацэнкі паважанага Зд.Ю.Вініцкага не ўяўляюцца карэктнымі. Паводле яго слоў, ніхто ў Беларусі не ставіць пад сумненне вынікі ганебнага майскага 1995 г. моўнага рэфэрэндуму (С. 344). Гэта не так. Значная частка беларускага грамадства лічыла і лічыць, што ён праводзіўся пад уплывам улад, зацікаўленых у наданні рускай мове статусу дзяржаўнай мовы. Што з гэтага атрымалася, зараз добра бачна. Прыхільнікі беларускай мовы былі пастаўлены ў нераўнапраўныя, значна больш горшыя ўмовы ў адстойванні сваёй пазіцыі і ў агітацыйнай кампаніі.

Аўтар называе Беларускаю Народную Рэспубліку “эфемернай” (с. 345), напэўна маючы на ўвазе кароткачасовы вопыт яе дзейнасці на беларускай зямлі. Але гэта “эфемерная” дзяржава вельмі шмат зрабіла для рэалізацыі беларускай нацыянальнай ідэі, яе ўвасаблення ў дзяржаўны праект, адстойванні інтарэсаў Беларусі на міжнароднай арэне. У галіне дыпламатыі

⁷ Г. Штыхаў, М. Чарняўскі. Уводзіны [у:] *Гісторыя Беларусі. У 6 т. Т.1.: Старажытная Беларусь: Ад першапачатковага засялення да сярэдзіны XIII ст.* Мінск 2000, С. 17; *Вялікае княства Літоўскае. Энцыклапедыя. У 2 т. Т.1: Абаленскі–Кадэніцыя.* Мінск 2005. С. 175.

“эфемерная БНР” зрабіла значна больш для беларусаў, чым “рэальная БССР”. Для многіх беларусаў БНР гэта свяшчэнны сімвал беларускай дзяржаўнасці, прыклад патрыятычнага змагання за нацыянальныя інтарэсы.

Аўтар ставіць пад сумненне тэрмін “Заходняя Беларусь” і лічыць, што ён нарадзіўся 17 верасня 1939 г. Для беларускіх гісторыкаў паняцце “Заходняя Беларусь” узнікла пасля падзелу Беларусі паводле Рыжскага міру 1921 г., калі заходняя частка БССР перайшла да Польшчы. Яно шырока выкарыстоўваецца ў беларускай гістарыяграфіі і ніхто не ставіць яго пад сумненне. Мы таксама ведаем, што польская гістарыяграфія называе частку беларускіх зямель, што адышлі да Польшчы, “польскімі ўсходнімі крэсамі”. Я, у прыватнасці, прызнаю права польскіх гісторыкаў іменна так называць беларускія тэрыторыі ў складзе польскай дзяржавы. Аднак хацеў бы таксама, каб і польскія калегі прызнавалі маё прафесійнае права на ўжыванне адпаведнай тэрміналогіі адносна беларускіх зямель у складзе Польшчы (Заходняя Беларусь).

Аўтар лічыць, што беларускія гісторыкі няправільна трактуюць перадачу Вільні і Віленшчыне Літве ў кастрычніку 1939 г., забываючы пра інтарэсы палякаў (С. 368). Для беларускіх гісторыкаў важна перш за ўсё разабрацца з тым, якое гэта мела значэнне для Беларусі і беларусаў, а потым ужо для іншых народаў, паколькі раней, у савецкія часы, гэта была забароненая ў Беларусі тэма⁸. І тут, як кажуць, не да паліткарэктнасці. Польскія гісторыкі мелі значна большыя магчымасці ў навуковым адлюстраванні гэтай і іншых тэм, дзе яны, зразумела, не забываліся пра лёс роднага народа.

Праф. Зд.Ю.Вініцкі таксама лічыць, што пазіцыі несавецкай (“незалежніцкай”) і афіцыйнай беларускай гістарыяграфіі адносна “польскага пытання на Беларусі” і ацэнкі гісторыі польска-беларускіх адносін амаль цалкам супадаюць (С. 372). Пры гэтым ён зноў апелюе да “Ста” і “Ста пяцідзесяці пытанняў і адказаў па гісторыі Беларусі”, дзе аўтар знайшоў шэраг гістарычна недакладных і, на яго думку, антыпольскіх накіраваных ацэнак і сцвярджэнняў. Зноў хацеў бы падкрэсліць, што паважаны польскі калега яўна пераацэньвае тут значэнне гэтага выдання. Гэты ніякі не маніфест, не дактрына, не канцэпцыя, не навуковае выданне а проста папулярная версія выбраных гістарычных сюжэтаў і фігур, разлічаная на масавага чытача. Я не з’яўляюся аўтарам гэтага выдання і, шчыра кажучы, не чакаў, што яно вызаве такія інтарэсы за мяжой.

Заўважальна, што аўтар фактычна заставіў па-за ўвагай і сваёй крытыкай афіцыйную беларускую гістарыяграфію, напэўна лічачы, што тут і крытыкаваць нечага. А можа быць у яго ёсць і іншыя прычыны. Мне здаецца, беларускія несавецкія (“незалежныя”) гісторыкі за значна большай сімпатыяй,

⁸ Гл., напрыклад, мае працы: У. Снапкоўскі. *Савецка-літоўскі дагавор 1939 г.* [в:] *Энцыклапедыя гісторыі Беларусі*. Т. 6. Кн. 1. Мінск 2001. С. 194–195; Яго ж. *Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі: Вучэб. дапам. для студэнтаў фак. міжнар. адносін: У 2 ч. Ч. 2. Ад канца ХVIII да пачатку ХХІ ст.* Мінск 2004. С. 135–137.

лаяльнасцю, цяплынёй, проста больш навукова і аб'ектыўна падаюць “польскі чыннік”, палякаў у сваіх сур'ёзных манаграфічных даследаваннях. Тут няма нейкай нацыянальнай перадузятасці. Як раз зараз польская тэматыка, гісторыя беларуска-польскіх адносін выходзіць на прыярытэтныя пазіцыі ў нашых гістарычных даследаваннях. Аб гэтым сведчаць працы А.Смаленчука, Ю.Грыбоўскага (якога дарэчы таксама схапіў за руку Зд.Вініцкі за пэўныя недакладнасці).

Артыкул Зд.Ю.Вініцкага аб сучасным стане развіцця беларускай гістарыяграфіі заканчваецца высновай аб тым, што яна “працягвае заставацца на раздарожжы паміж аб'ектыўным (навуковым) і суб'ектыўным (палітычным) выбарам таго, чаму павінна служыць” (С. 375). Ён шкадуе, што ніхто з вядомых беларускіх гісторыкаў не адмовіўся ад аўтарства ў “Ста пяцідзесяці пытаннях”, якія знайшлі масавае ўкараненне ў школьных падручніках.

Мне падаецца недакладнай характарыстыка становішча сучаснай беларускай гістарыяграфіі “на раздарожжы”. Беларускія гісторыкі стаяць сёння перад іншай дылемай. Ці пісаць так, як патрабуе прафесійны доўг і сумленне, ці адлюстроўваць гістарычныя падзеі ў адпаведнасці з воляй начальства і ўладаў. У нашу гістарычную навуку зноў вярнуліся арыбуты савецкага часу: цэнзура і самацэнзура, забароненыя ці непажаданыя для вывучэння тэмы і постаці, непажаданыя для публікавання аўтары, неасавецкая трактоўка гісторыі, шуканне ў лепшым выпадку “залатой сярэдзіны” пры апэнцы супярэчлівых з'яў і падзей. Фактычна вярнулася забарона на прафесію і звальненне з працы, многія гісторыкі вымушаны друкавацца за мяжой. Вось перад якімі праблемамі і выпрабаваннямі стаіць сёння беларускі гісторык. А тыя праблемы, якія ўзняў прафесар Зд.Ю.Вініцкі, шмат у чым ужо згубілі сваю грамадскую і навуковую вастрыню.

Артыкул польскага прафесара таксама сведчыць пра тое, што за мяжой, у дадзеным выпадку ў Польшчы, уважліва назіраюць за становішчам у беларускай гістарычнай навуцы, чытаюць нашы працы і падвяргаюць іх навукавай крытыцы. За гэта трэба казаць “дзякуй” і больш адказна ставіцца да таго, што мы пішам, асабліва, калі гэта закранае тэматыку адносін Беларусі і беларускага народа з іншымі народамі і дзяржавамі.

Уладзімір Снаткоўскі
(Мінск, Беларусь)